

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

Факультет № 6

Кафедра фундаментальних та юридичних дисциплін

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни «Міжнародне право»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого рівня вищої освіти

(08 Право 081 Право)

м. Харків
2023 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 25.09.2023 р. №8

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. №5

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 22.09.2023 р. №8

Розглянуто на засіданні кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6 (протокол від 18.08.2023р. № 8).

Розробники:

1. Доцент кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6 ХНУВС, кандидат юридичних наук К.В. Кисильова.
2. Доцент кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6 ХНУВС, кандидат юридичних наук Д.С. Гета.

Рецензенти:

1. Декан факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор Марчук М.І.
2. Доцент кафедри конституційного та муніципального права юридичного факультету Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, к.ю.н., доцент Зубенко Г.В.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
1.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни				Вид контролю
	Всього	з них:			
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	
Тема № 1 Міжнародне право як особлива система права	6	2	2	3	залік
Тема №2 Джерела, норми і загальновизнані принципи міжнародного права	6	0	2	3	
Тема № 3 Територія у міжнародному праві	5	0	2	3	
Тема № 4 Населення у міжнародному праві	5	0	0	5	
Тема № 5 Права людини у міжнародному праві	7	2	0	5	
Тема № 6 Право міжнародних договорів	7	0	2	3	
Тема № 7 Право зовнішніх зносин	5	2	0	3	
Тема № 8 Право міжнародних організацій	7	0	2	3	
Тема № 9 Відповідальність у міжнародному праві	5	2	2	3	
Тема № 10 Міжнародне співробітництво у розв'язанні міжнародних спорів	3	2	0	3	
Тема № 11 Міжнародне право у період збройних конфліктів	3	0	0	3	
Тема № 12 Міжнародне кримінальне право	7	0	2	5	
Тема № 13 Право міжнародної безпеки	7	2	2	3	
Тема № 14 Міжнародне морське право	5	0	2	3	
Тема № 15 Міжнародне повітряне право	3	0	0	3	
Тема № 16 Міжнародне космічне право	3	0	0	3	
Тема № 17 Міжнародне екологічне право	3	0	0	3	
Тема № 18 Міжнародне економічне право	3	0	0	3	
Всього за семестр:	90	12	18	60	

**1.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни				Вид контролю
	Всього	з них:			
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	
Тема № 1 Міжнародне право як особлива система права	9	2	2	5	залік
Тема № 2 Джерела, норми і загальновизнані принципи міжнародного права	7	0	2	5	
Тема № 3 Територія у міжнародному праві	5	0	0	5	
Тема № 4 Населення у міжнародному праві	5	0	0	5	
Тема № 5 Права людини у міжнародному праві	7	2	0	5	
Тема № 6 Право міжнародних договорів	7	0	0	5	
Тема № 7 Право зовнішніх зносин	7	0	2	5	
Тема № 8 Право міжнародних організацій	5	0	0	5	
Тема № 9 Відповідальність у міжнародному праві	5	0	0	5	
Тема № 10 Міжнародне співробітництво у розв’язанні міжнародних спорів	6	0	2	4	
Тема № 11 Міжнародне право у період збройних конфліктів	4	0	0	4	
Тема № 12 Міжнародне кримінальне право	4	0	0	4	
Тема № 13 Право міжнародної безпеки	4	2	2	2	
Тема № 14 Міжнародне морське право	3	0	0	3	
Тема № 15 Міжнародне повітряне право	3	0	0	3	
Тема № 16 Міжнародне космічне право	3	0	0	3	
Тема № 17 Міжнародне екологічне право	3	0	0	3	
Тема № 18 Міжнародне економічне право	3	0	0	3	
Всього за семестр:	90	6	10	74	

3. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема № 1: Міжнародне право як особлива система права.

Семінарське заняття № 1 «Міжнародне право як особлива система права»

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо міжнародного права як особливої системи права, його ролі у регулюванні міжнародних відносин.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття міжнародного права і його ознаки.
2. Система міжнародного права, її складові елементи та зв'язок між ними.
3. Джерела міжнародного права: поняття, види, особливості утворення.

Методичні вказівки

Приступаючи до висвітлення першого питання, слід розкрити співвідношення міжнародної системи, міжнародних відносин та міжнародного права, а також охарактеризувати об'єктивну необхідність існування міжнародного права. При цьому варто засвоїти поняття «міжнародне публічне право» та його ознаки, розглянути об'єкт та предмет міжнародно-правового регулювання, особливості міжнародного права як самостійної правової системи, його відмінності від національного права.

Відповідаючи на друге питання потрібно засвоїти поняття «система міжнародного права», встановити генетичні, функціональні і структурні зв'язки елементів і компонентів системи міжнародного права. Особливу увагу при цьому слід звернути на норми, інститути та галузь міжнародного права. Варто також провести співвідношення системи міжнародного права і системи міжнародних відносин.

У межах третього питання спочатку потрібно дати визначення джерел міжнародного права, а також охарактеризувати їх види та особливості утворення. Необхідно ознайомитись із існуючими теоріями щодо створення норм міжнародного права (теорії погодження воель, волевиявлень, позицій, тощо) і проаналізувати існуючі класифікації норм міжнародного права. Розглядаючи проблематику джерел міжнародного права, необхідно провести порівняльний аналіз договору та звичаю.

Література:

Основна:

1. Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Радзівілл О. А. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / під ред. В. Ф. Антипенка. Київ : НАУ, 2012. Т. 1. 420 с.
2. Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Радзівілл О. А. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / під ред. В. Ф. Антипенка. Київ : НАУ, 2012. Т. 2. 348 с.

3. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ: Фенікс; 2018. 762с.
4. Батрименко В. І. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2012. 323 с.
5. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

Додаткова:

1. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право : навчальний посібник. 2-е вид., змін. та допов. Київ : КНТ, 2010. 344 с.
2. Репецький В. М., Лисик В. М., Микієвич М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під ред. В. М. Репецького. 2-ге вид., стер. Київ: Знання, 2012. 437 с.
3. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

Тема № 2: Джерела, норми і загальновизнані принципи міжнародного права

Семінарське заняття № 2. «Джерела, норми і загальновизнані принципи міжнародного права»

Навчальна мета заняття: сформулювати цілісне уявлення про специфічні відмінності джерел та норм міжнародного публічного права та про особливе значення його принципів.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Основні та другорядні джерела міжнародного права.
2. Тверде і м'яке міжнародне право
3. Міжнародно-правовий договір
4. Міжнародно-правовий звичай
5. Загальновизнані принципи міжнародного права

Методичні вказівки

Для розкриття першого питання студенти повинні вивчити поняття та значення джерел міжнародного публічного права. Далі їм потрібно урозуміти різницю між «основними» та «другорядними» джерелами міжнародного публічного права, а також між «твердим» та «м'яким» міжнародним правом. Джерела міжнародного публічного права вивчаються у контексті статті 38 Статуту Міжнародного Суду ООН.

Міжнародний договір студенти вивчають як одне із основних джерел міжнародного публічного права. Вони вивчають соціальну і юридичну природу міжнародної угоди, форми міжнародних угод та умови, необхідні для створення норм міжнародного права міжнародними угодами.

Міжнародний звичай студенти також вивчають як самостійне джерело міжнародного права. Вони повинні з'ясувати значення міжнародного звичаю в сучасному міжнародному праві, його структурні елементи (практика, ***). Студенти вивчають класифікацію міжнародних звичаїв, звичай «миттєвого»

права. Далі переходимо до співвідношення, взаємодії та особливих рис міжнародного звичаю і міжнародного договору.

Вивчення питання про загальновизнані принципи міжнародного права. Студенти повинні виявити взаємозв'язок і взаємодію принципів. Для повного розкриття питання їм необхідно провести історичний, політичний, правовий та порівняльний аналіз основних принципів міжнародного права, які закріплені у ст. 1 та 2 Статуту ООН, та всіх інших загальновизнаних принципів міжнародного публічного права.

Література:

Основна

1. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.
2. Репецький В. М., Лисик В. М., Микієвич М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під ред. В. М. Репецького. 2-ге вид., стер. Київ : Знання, 2012. 437 с.
3. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.
4. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.
5. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право : підручник. Київ : Знання, 2012. 631 с.

Додаткова

1. Акуленко В. І., Андреасян Г. А., Білоричський Г. О. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України : монографія / під ред. В. Н. Денисова. Київ : Юстиніан, 2016. 672 с.
2. Короткий Т. Р., Гнатовський М. М. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права : довідник. Київ : Фенікс, 2017. 40 с.
3. Щокін Ю. В. Міжнародно-правовий звичай: проблеми теорії і практики : монографія / Національний університет «Юридична академія України імені Я. Мудрого». Харків: Право, 2012. 456 с.

Тема № 3: Територія у міжнародному праві

Семінарське заняття № 3 «Територія у міжнародному праві»

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо правового режиму територій у міжнародному праві.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Основні види правового режиму територій.
2. Державна територія: поняття, склад. Правові підстави зміни належності державної території. Прикордонний режим.
3. Державні кордони: поняття, види, способи встановлення та зміни.

4. Міжнародні території загального користування: поняття і склад (відкрите море та повітряний простір над ним, Антарктида, космічний простір та небесні тіла).

5. Території зі змішаним правовим режимом: поняття і склад (континентальний шельф, ВЕЗ, міжнародні ріки, проливи, канали, Арктика).

Методичні вказівки

Пристаюючи до висвітлення першого питання, потрібно розкрити поняття території у міжнародному права. Також слід звернути увагу на розподіл територій на три великі групи: державну територію, територію спільного користування та територію зі змішаним правовим режимом.

Відповідаючи на друге питання потрібно вказати юридичну природу та склад державної території – суходіл, водний простір, надра, повітряний простір. При цьому варто відзначити особливості принципу територіального верховенства. Також слід звернути увагу на правові підстави зміни належності державної території, сутність і зміст прикордонного режиму.

У межах третього питання спочатку потрібно дати визначення державних кордонів і їх правового режиму, охарактеризувати засоби визначення, встановлення та перевірки кордонів (делімітація, демаркація, редемаркація). Важливо відмітити правові основи і засоби формулювання та зміни державної території, а також механізм вирішення територіальних спорів.

Розкриваючи четверте питання, слід вказати поняття і склад міжнародної території загального користування – відкрите море та повітряний простір над ним, Антарктида, космічний простір та небесні тіла. При цьому варто відзначити особливості міжнародно-правового статусу територій під особливим правовим режимом, Антарктики, нейтралізованих та демілітаризованих територій.

Висвітлюючи п'яте питання, потрібно розкрити поняття і склад територій зі змішаним правовим режимом – континентальний шельф, ВЕЗ, міжнародні ріки, проливи, канали, Арктика. Особливу увагу при цьому слід звернути на правовий статус Чорноморських проток, Суецького, Кільського, Панамського, каналів, а також на режим проток і каналів, передбачений Конвенцією ООН з морського праву 1982 р., зокрема на основи правового регулювання судноплавства по міжнародним каналам.

Література:

Основна

1. Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Радзівілл О. А. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / під ред. В. Ф. Антипенка. Київ : НАУ, 2012. Т. 1. 420 с.
2. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

3. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філянїна Л. А. Міжнародне право : словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.
4. Репецький В. М., Лисик В. М., Микієвич М. М. Міжнародне публічне право: підручник / під ред. В. М. Репецького. 2-ге вид., стер. Київ : Знання, 2012. 437 с.
5. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.

Додаткова

1. Короткий Т. Р., Гнатовський М. М. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права : довідник. Київ : Фенікс, 2017. 40 с.
2. Тарасов О. В. Суб'єкт міжнародного права : проблеми сучасної теорії : монографія. Харків : Право, 2014. 512 с.
3. Щокін Ю. В. Міжнародно-правовий звичай: проблеми теорії і практики : монографія / Національний університет «Юридична академія України імені Я. Мудрого». Харків : Право, 2012. 456 с.
- 4.

Тема № 6: Право міжнародних договорів

Семінарське заняття № 4 «Право міжнародних договорів»

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо права міжнародних договорів.

Кількість годин 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття права міжнародних договорів, його джерела та предмет регулювання.
2. Поняття міжнародних договорів, його види і форма.
3. Порядок укладання міжнародних договорів.
4. Набуття міжнародними договорами чинності, його реєстрація та опублікування.
5. Дія і дійсність міжнародних договорів.

Методичні вказівки

Приступаючи до висвітлення першого питання, слід розкрити природу, сутність та джерела права міжнародних договорів як базової галузі міжнародного права. При цьому необхідно перш за все ознайомитись із кодифікуючими документами права міжнародних договорів: Віденська Конвенція про право міжнародних договорів 23.05.1969 р., Віденська Конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 21.03.1986 р.

Відповідаючи на друге питання потрібно засвоїти поняття та класифікацію міжнародного договорів в залежності від кількості учасників договорів (двосторонні і багатосторонні), за об'єктом регулювання (політичні, економічні, культурні, територіальні та ін.), за строком дії (строкові і

безстрокові), за рівнем укладення (міждержавні, міжурядові і міжвідомчі). Розкриття змісту зазначених видів міжнародних договорів є предметом вивчення даного питання.

Висвітлюючи третє питання, потрібно розкрити особливості порядку укладання міжнародного договору, зокрема звернути увагу на такі етапи як підготовка, прийняття та встановлення автентичності договору. Особливу увагу при цьому слід звернути на форму, структуру та сторони міжнародного договору. Варто також розглянути правила застосування застережень до міжнародного договору. При цьому слід зауважити, що міжнародні договори повинні укладатися, діяти й припиняти свою дію за встановленими правилами, які закріплені у Віденській конвенції 1969 р.

У межах четвертого питання потрібно охарактеризувати процедуру набуття міжнародними договорами чинності, їх реєстрації та офіційного опублікування. Необхідно звернути увагу на умови зміни тексту, зберігання, тлумачення та виконання міжнародного договору. Реєстрація та офіційне опублікування міжнародних договорів на національному рівні здійснюється відповідно до внутрішнього законодавства держав учасниць, зокрема Закону України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 р.

Розкриваючи п'яте питання, слід першочергово розглянути міжнародно-правові засади чинності, дійсності та недійсності міжнародного договору.

Література:

Основна

1. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.
2. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право : словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.
3. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.
4. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право : підручник. Київ : Знання, 2012. 631 с.
5. Черкес М. Ю. Міжнародне право : підручник. 6-те вид., виправ. і допов. Київ : Знання, 2011. 397 с.

Додаткова

1. Льовін А. Відповідальність за правомірну діяльність в європейському міжнародному праві. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Міжнародні відносини*. 2012. Вип. 38/39. С. 116-118.
2. Малишева Ю. В. Розвиток інституту санкцій у сучасному міжнародному праві. *Публічне право*. 2012. № 2. С. 170-176.
3. Мохончук С. М. Міжнародна регламентація відповідальності за злочини проти миру та безпеки людства. *Юрист України*. 2012. № 1/2. С. 76-81.

Тема № 8: Право міжнародних організацій

Семінарське заняття № 6 «Право міжнародних організацій»

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо права міжнародних організацій.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття, джерела права міжнародних організацій.
2. Юридична природа міжнародної організації. Похідна і функціональна правосуб'єктність. Ознаки міжурядової організації. Внутрішнє право міжнародних організацій. Види міжнародних організацій.
3. Організація Об'єднаних Націй: Статут, цілі, принципи, членство. Система органів ООН. Спеціалізовані установи ООН.
4. Регіональні міжнародні організації. Загальна характеристика регіональних організацій, їх різновиди.

Методичні вказівки

Відповідаючи на перше питання слід зауважити, що міжнародні організації відіграють значну роль в міжнародних відносинах і в міжнародному праві. Вони ефективно сприяють гармонізації міжнародних відносин, ліквідації напруженості в них і врегулюванню конфліктів. Після визначення права міжнародних організацій необхідно розглянути джерела права міжнародних організацій, до яких відносяться статuti міжнародних організацій, інші міжнародні угоди, міжнародні звичаї, акти міжнародних організацій. При цьому увагу доцільно приділити Віденській конвенції про право договорів між державами й міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21.05.1986 р., Віденській конвенції про представництво держав у їхніх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру від 14.03.1975 р., Статуту Організації Об'єднаних Націй 1945 р., Конвенції про привілеї та імунітети ООН від 13.02.1946 р., Конвенції про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН від 21.11.1947 р. та інші.

Розкриваючи друге питання слід зауважити, що міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій має похідний (вторинний) характер, оскільки міжнародні організації констатуються як суб'єкти міжнародного права на основі угод первинних суб'єктів – держав. Юридичною основою діяльності міжнародної організації є міждержавна угода (статут) або угоди (установчі акти), що представляють собою міжнародні договори. Особливу увагу потрібно приділити класифікації і основним ознакам, властивих будь-яким міжнародним організаціям: участь у них суверенних держав, договірна основа, наявність визначених цілей, система постійно діючих органів, володіння міжнародною правосуб'єктністю, відповідність міжнародному праву. Крім того потребує вивчення роль міжнародних

організацій у вирішенні глобальних проблем сучасності.

Третє питання присвячене вивченню діяльності Організації Об'єднаних Націй, що є універсальною міжнародною організацією з питань підтримки міжнародного миру і безпеки та розвитку співпраці між державами. Аналіз діяльності ООН не буде повним без розкриття правової природи цієї організації, її цілей (ст. 1 Статуту ООН) та принципів (ст. 2 Статуту ООН). Розглядаючи головні органи ООН і спеціалізовані установи ООН потрібно приділити увагу організаційній структурі, функціям та повноваженням. Особливу увагу при цьому слід звернути на склад, компетенцію і порядок роботи Генеральної Асамблеї, склад і функції Ради Безпеки та Міжнародного Суду, а також організацію діяльності Секретаріату ООН. Необхідним є визначення ролі України в створенні та участі в діяльності ООН.

Завершуючи розкриття теми слід зазначити, що у системі міжнародних об'єднань особливе місце належить регіональним організаціям. Слід приділити увагу вивченню правової основи функціонування, умовам створення та функціям регіональних і субрегіональних організацій. Питання про правомірність їх створення є особливо важливим, оскільки тепер Україна є членом таких регіональних організацій, як Рада Європи, ОБСЄ, СНД тощо. Крім того, стратегічною метою України є набуття членства в найвпливовіших європейських регіональних організаціях. Вивчаючи міжнародні регіональні організації, потрібно дати їх характеристику і вказати на їх різновид.

Література:

Основна

1. Войціховський А. В. Діяльність Європейського Союзу щодо протидії торгівлі людьми. *Право і безпека*. Випуск № 2 (61). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2016. С. 18-24.
2. Войціховський А. В. Діяльність Ради Європи щодо протидії торгівлі людьми. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. Випуск 2 (73). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. С. 45-54.
3. Войціховський А. В. Тенденції створення регіональних міжнародних правоохоронних організацій у сучасних умовах. *Науковий Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Випуск 28. Том 3. Ужгород : Вид-во Ужгородського національного університету внутрішніх справ, 2014. С. 166-170.

Додаткова

- 1 Грачевська Т. О. Міжнародні неурядові організації та їх внесок у проблему подолання бідності / Т. О. Грачевська // *Грані*. - 2014. - № 5. - С. 162-166.
2. Діяльність Міжнародної організації праці [Текст] : навч. посіб. / [Ю. Д. Древаль та ін. ; за заг. ред. Ю. Д. Древаля] ; Нац. ун-т цивіл. захисту України. - Харків : ХНАДУ, 2015. - 184 с.
3. Жекало Г. І. Міжнародні організації у політичних протиріччях та

конфліктах сучасної України: концепція досліджень / Г. І. Жекало // Гілея: науковий вісник. - 2014. - Вип. 86. - С. 330-334.

Тема № 9: Відповідальність у міжнародному праві
Семінарське заняття №7 «Відповідальність у міжнародному праві»

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо міжнародно-правової відповідальності.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття й підстави міжнародно-правової відповідальності.
2. Види й форми міжнародно-правової відповідальності. Матеріальна й нематеріальна (політична) відповідальність. Форми відшкодування: реституції, репарації, субституції та ін.
3. Відповідальність держав у міжнародному праві.
4. Підстави відповідальності фізичних осіб в міжнародному праві.

Методичні вказівки

Розпочати відповідь на перше питання варто з визначення відповідальності, як важливого інституту міжнародного права. При цьому зазначаючи, що у справі підтримки міжнародного правопорядку інститут міжнародно-правової відповідальності відіграє значну роль і є необхідним юридичним засобом забезпечення дотримання норм права, засобом відновлення порушених міжнародних відносин. До підстав міжнародно-правової відповідальності слід назвати порушення міжнародного зобов'язання, тобто вчинення міжнародного правопорушення. Виходячи із вітчизняної доктрини міжнародного права міжнародні правопорушення доцільно розмежувати на міжнародні злочини і злочини міжнародного характеру. В межах цього питання потрібно дати характеристику цих міжнародних правопорушень, а також вказати на їх відмінні ознаки за об'єктом посягання і ступенем їх суспільної небезпеки.

Відповідаючи на друге питання слід зауважити, що міжнародно-правова відповідальність реалізується в конкретних видах (загальний зміст, юридичний характер наслідків за вчинення міжнародного правопорушення) і формах (способи реалізації відповідальності в межах конкретного виду відповідальності). Розрізняють два види відповідальності: політичну і матеріальну. Саме від специфіки міжнародного правопорушення залежить, який вид відповідальності буде застосований. В рамках політичного виду відповідальності варто виділити і охарактеризувати такі форми: репресалії, реторсії, сатисфакції і санкції. Сутністю матеріальної відповідальності слід назвати повну або часткову компенсацію завданих матеріальних збитків. При цьому вказати на форми матеріальної відповідальності: репарації, реституції і субституції. В межах даного питання важливо розглянути питання щодо підстав

звільнення від міжнародно-правової відповідальності.

Висвітлюючи третє питання потрібно підкреслити, що суб'єктом відповідальності в міжнародному праві, як правило, виступає держава. При цьому держава розглядається як єдине ціле незалежно від того, який орган держави вчинив правопорушення. Держава відповідає за всі свої органи, так само як і за діяння посадових та інших уповноважених осіб. Особливу увагу слід звернути на положення Проекту статей щодо відповідальності держав 2001 року, що визначає кваліфікаційні умови за яких поведінка будь-якого органу, особи або установи повинна розглядатися діяння самої держави відповідно до міжнародного права.

Завершуючи роботу над темою необхідно звернутися до питання відповідальності фізичних осіб, що займає особливе місце в міжнародному праві. Важливо вказати, що індивідуальну відповідальність передбачають деякі міжнародні конвенції, Статути створених міжнародних трибуналів щодо Югославії і Руанди і положення Статуту Міжнародного кримінального суду. Особливу увагу слід звернути на діяльність Міжнародного кримінального суду, проблеми співвідношення положень Статуту та національного законодавства України, зокрема Конституції України.

Література:

Основна

1. Гердеген М. Міжнародне право / пер. з нім. Київ : К.І.С., 2011. 516 с.
2. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.
3. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.
4. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право : словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.
5. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право : навчальний посібник. 2-е вид., змін. та допов. Київ : КНТ, 2010. 344 с.
6. Репецький В. М., Лисик В. М., Микієвич М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під ред. В. М. Репецького. 2-ге вид., стер. Київ : Знання, 2012. 437 с.
7. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.
8. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини : посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 292 с.
9. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

10. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право : підручник. Київ : Знання, 2012. 631 с.
11. Черкес М. Ю. Міжнародне право : підручник. 6-те вид., виправ. і допов. Київ : Знання, 2011. 397 с.

Додаткова

1. Адрейченко С. С., Зелінська Н. А., Дрьоміна-Волок Н. В., Коваль Д. О. Теорія та практика міжнародного кримінального права. Одеса : Фенікс, 2017. 582 с.
2. Малишева Ю. В. Розвиток інституту санкцій у сучасному міжнародному праві. *Публічне право*. 2012. № 2. С. 170-176.
3. Мохончук С. М. Міжнародна регламентація відповідальності за злочини проти миру та безпеки людства. *Юрист України*. 2012. № 1/2. С. 76-81.
4. Солоненко О. М. Міжнародна кримінальна юстиція: етапи становлення та розвитку. Київ : Ліра-К, 2017. 360 с.

Тема № 12: Міжнародне кримінальне право

Семінарське заняття № 9 «Міжнародне кримінальне право»

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо міжнародного кримінального права.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття міжнародного кримінального права, його предмет та джерела.
2. Принципи міжнародного кримінального права, їх система та зміст.
3. Поняття та класифікація злочинів проти міжнародного права.
4. Правові форми співробітництва держав у галузі боротьби з міжнародною злочинністю.
5. Організаційні форми співробітництва держав у галузі боротьби з міжнародною злочинністю.

Методичні вказівки

Пристаючи до висвітлення першого питання, слід розкрити правові основи співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю, перш за все – міжнародною. При цьому варто засвоїти поняття, предмет і систему міжнародного кримінального права. Особливу увагу при цьому слід звернути на функції норм міжнародного цивільного права, його джерела та види актів із питань співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю.

Відповідаючи на друге питання потрібно охарактеризувати систему засад і принципів міжнародного кримінального права, їх сутність, зміст, роль та значення в організації співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю.

У межах третього питання спочатку потрібно дати визначення злочинів

міжнародного характеру як основного об'єкта співробітництва держав із запобігання таким злочинам і покарання осіб, які їх скоїли. Варто також визначити відмінності злочинів міжнародного характеру від звичайних кримінальних злочинів і від міжнародних злочинів, розкрити ознаки і суб'єктів міжнародних злочинів і злочинів міжнародного характеру. Необхідно звернути увагу на класифікацію злочинів проти міжнародного права, детально характеризуючи такі різновиди міжнародних злочинів як замах на осіб, які користуються міжнародним захистом, захоплення заручників, захоплення повітряних суден, незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин.

Висвітлюючи четверте питання, слід виходити з того, що міжнародні договори є правовою основою співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю. Необхідно розкрити цілі, сутність та особливості універсальних міжнародних конвенцій, спрямованих на організацію і розвиток співробітництва держав по боротьбі з окремими видами злочинів (незаконне втручання у діяльність цивільної авіації; підробка грошових знаків; міжнародний тероризм; рабство та работоргівля; незаконне виготовлення та розповсюдження наркотичних засобів та психотропних речовин, торгівля людьми та ін.). Потребують детального вивчення й міжнародні договори про надання правової допомоги у кримінальних справах, зокрема щодо механізму видачі осіб, які скоїли злочин, та передачі засуджених осіб державі, громадянами якої вони є, для відбуття покарання. Необхідно також проаналізувати принцип універсальної кримінальної юрисдикції.

У межах п'ятого питання потрібно, перш за все, відмітити основні організаційні форми співробітництва держав у боротьбі зі злочинами міжнародного характеру: укладення договорів, участь у міжнародних організаціях, робота конгресів ООН з попередження злочинності та поведження з правопорушниками. Слід приділити увагу вивченню структури, функцій та повноважень Міжнародної організації кримінальної поліції (Інтерполу), Бюро по координації боротьби з організованою злочинністю та іншими небезпечними видами злочинів на території СНД і міжнародних трибуналів. Крім того необхідно розглянути статус і організацію діяльності Міжнародного кримінального суду та його місце у системі органів, що ведуть боротьбу зі злочинністю.

Література:

Основна

1. Антонович М. М. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 384 с.
2. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.
3. Батрименко В. І. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2012. 323 с.
4. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

5. Гердеген М. Міжнародне право / пер. з нім. Київ : К.І.С., 2011. 516 с.
6. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.
7. Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.
8. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право : словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

Додаткова

1. Макаренко Є. А. *Міжнародна інформаційна безпека: теорія і практика* : підручник. Київ : Центр вільної преси, 2016. 417 с.
2. Малишева Ю. В. Розвиток інституту санкцій у сучасному міжнародному праві. *Публічне право*. 2012. № 2. С. 170-176.
3. Мохончук С. М. Міжнародна регламентація відповідальності за злочини проти миру та безпеки людства. *Юрист України*. 2012. № 1/2. С. 76-81.

Тема № 13: Право міжнародної безпеки

Семінарське заняття № 10 «Право міжнародної безпеки»

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо права міжнародної безпеки.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття і джерела права міжнародної безпеки.
2. Система всеосяжної міжнародної безпеки.
3. Універсальна система колективної безпеки. Регіональні системи колективної безпеки.
4. Заходи щодо запобігання гонки озброєнь і роззброєння.
5. Скорочення звичайних збройних сил в Європі. Заходи довіри.

Методичні вказівки

Приступаючи до висвітлення першого питання, слід розкрити поняття, складові міжнародної безпеки і засоби її забезпечення. При цьому варто охарактеризувати роль міжнародного права у створенні та реалізації системи міжнародної безпеки, а також визначити поняття, систему принципів і джерел права міжнародної безпеки.

Відповідаючи на друге питання, потрібно проаналізувати організацію та сутність системи всеосяжної міжнародної безпеки. Особливу увагу при цьому

слід звернути на всеохоплюючий підхід до зміцнення міжнародного миру та безпеки згідно із Статутом ООН, в рамках якого розглянути Резолюцію Генеральної асамблеї ООН 07.12.1988 р. Варто також ознайомитись із законодавчими актами України з питань державної безпеки і військової сфері, у тому числі Законами України «Про основи національної безпеки України» 19.06.2003 р. і «Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки» 24.06.2004 р. тощо.

У межах третього питання спочатку потрібно дати визначення поняттю і видам колективної системи безпеки. Необхідно звернути увагу на поділ організації з міжнародної безпеки на універсальні і регіональні та охарактеризувати їх. Слід приділити увагу вивченню правових основ взаємодії між регіональними організаціями й ООН. Необхідно проаналізувати становлення інституціонального механізму забезпечення безпеки в Європі, ознайомитись із концепцією «загальноєвропейського дому», розкрити особливості статусу Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) та проблеми забезпечення колективної безпеки держав Азії і Африки.

Висвітлюючи четверте питання, потрібно розкрити особливості роззброєння і обмеження зброї, Регулювання озброєння і концепція роззброєння відповідно до Статуту ООН. Потребує детального вивчення універсальний механізм роззброєння, міжнародний і національний контроль за роззброєнням. Потрібно проаналізувати та охарактеризувати міжнародно-правову основу роззброєння чи скорочення зброї, а саме Договір про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, космічному просторі та під водою 15.08.1963 р., Договір про заборону розміщення на дні морів і океанів і в його надрах ядерної зброї та інших видів зброї масового знищення 11.02.1971 р., Конвенцію про заборону воєнного чи будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 18.05.1977 р., Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань 10.09.1996 р., Конвенцію про заборону чи обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних пошкоджень, чи такі, що мають не вибірккову дію 10.10.1980 р. і Додаткові протоколи, Конвенцію про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та їх знищення 18.09.1997 р. (Оттавську конвенцію), Конвенцію про заборону розробки, виробництва і накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї і про її знищення 10.04.1972 р., Конвенцію по заборону розробки, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення 13.01.1993 р., Договір про нерозповсюдження ядерної зброї 01.07.1968 р.

У межах п'ятого питання потрібно, перш за все, відмітити міжнародно-правові засади скорочення звичайних збройних сил в Європі, зокрема потребує вивчення Договір про звичайні збройні сили в Європі від 19.11.1990 р. та складаючі його Протоколи. Крім того, необхідно приділити увагу існуючим заходам щодо зміцнення довіри між державами й проаналізувати Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. і Підсумковий документ Стокгольмської конференції по заходам зміцнення довіри і безпеки та

роззброєння в Європі 1986 р., Договір про відкрите небо 1992 р.

Література:

Основна

1. Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Радзівілл О. А. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / під ред. В. Ф. Антипенка. Київ : НАУ, 2015. Т. 1. 420 с.
2. Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Радзівілл О. А. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / під ред. В. Ф. Антипенка. Київ : НАУ, 2012. Т. 2. 348 с.
3. Антонович М. М. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 384 с.
4. Войціховський А.В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
5. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.
6. Гердеген М. Міжнародне право / пер. з нім. Київ : К.І.С., 2015. 516 с.

Додаткова

1. Войціховський А. В. Забезпечення безпеки інформаційного простору як напрям правоохоронної діяльності ООН. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць*. № 2 (76). Дніпропетровськ : Видавництво Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 2015. С. 76-85.
2. Войціховський А. В. Міжнародне співробітництво в боротьбі з кіберзлочинністю. *Право і безпека*. Випуск № 4 (41). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2011. С. 107-112.
3. Войціховський А. В. Питання інформаційної безпеки України на сучасному етапі. *Право і безпека*. Випуск № 3 (58). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2015. С. 15-21.

Тема № 14: Міжнародне морське право

Семінарське заняття № 11 «Міжнародне морське право»

Навчальна мета заняття: формування поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми, а також систематизованих стійких знань студентів щодо міжнародного морського права.

Кількість годин: 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття міжнародного морського права, його предмет та джерела.
2. Види морських просторів: їхній склад та правовий режим (внутрішні морські води, територіальне море, нейтральні води).
3. Виключна економічна зона, її поняття та правовий режим.

4.Континентальний шельф, його поняття та правовий режим.

5.Міжнародні проливи та міжнародні канали, поняття та правовий режим.

Методичні вказівки

Міжнародне морське право представляє собою одну з найдавніших галузей міжнародного права.

Пристаючи до висвітлення першого питання, слід розкрити поняття, значення, предмет та джерела міжнародного морського права. Особливу увагу при цьому слід звернути на кодифікацію міжнародного морського права, основу якої складає Конвенція ООН з морського права 1982 р.

Відповідаючи на друге питання потрібно засвоїти класифікацію морських просторів, склад і правовий режим внутрішніх (національних) морських вод, територіального моря і нейтральних вод. Необхідно звернути увагу на юрисдикцію прибережної держави у внутрішніх морських водах і в територіальному морі, а також на право мирного проходу іноземних суден у територіальних водах та їх правове становище. Крім того потребує вивчення поняття і міжнародно-правовий режим відкритого моря, в основу якого покладений принцип свободи відкритого моря.

У межах третього питання спочатку потрібно дати визначення виключній економічній зоні, охарактеризувати її міжнародно-правовий статус. В рамках даного питання варто також розглянути права і юрисдикцію прибережної держави.

Висвітлюючи четверте питання, потрібно розкрити поняття та особливості режиму континентального шельфу. При цьому варто засвоїти суверенні права прибережної держави на розвідку та розробку ресурсів шельфу та його надр. Необхідно звернути увагу на правовий статус вод, що покривають континентальний шельф.

У межах п'ятого питання потрібно, перш за все, відмітити поняття та правовий режим міжнародних проливів та міжнародних каналів. Слід приділити увагу вивченню міжнародно-правового статусу та режиму Міжнародного району морського дна («Район»), системи правил його розробки та організації діяльності Міжнародного органу з морського дна.

Література:

Основна

1. Анакіна Т. М., Гавриленко О. А., Крістані Ф. Основи права Європейського Союзу : підручник / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 456 с.

2. Антонович М. М. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 384 с.

3. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

4. Батрименко В. І. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2012. 323 с.

5. Буткевич О. В. Історія міжнародного права : підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

Додаткова

1. Адрейченко С. С., Зелінська Н. А., Дрьоміна-Волок Н. В., Коваль Д. О. Теорія та практика міжнародного кримінального права. Одеса: Фенікс, 2017. 582 с.

3. Войціховський А. В. Діяльність Ради Європи щодо протидії торгівлі людьми. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. Випуск 2 (73). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. С. 45-54.

5. Войціховський А. В. Кібербезпека як важлива складова системи захисту національної безпеки європейських країн. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 53. С. 26-37. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2018/07/voytysikhovskyy_53.pdf (дата звернення: 15.07.2019).

10. Войціховський А. В. Міжнародне співробітництво у боротьбі з торгівлею людьми. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право*. № 1077. 2013. С. 148-152.

4. Рекомендована література

Основна:

1. Анакіна Т. М., Гавриленко О. А., Крістані Ф. Основи права Європейського Союзу: підручник / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 456 с.

2. Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Радзівілл О. А. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / під ред. В. Ф. Антипенка. Київ : НАУ, 2016. Т. 1. 420 с.

3. Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Радзівілл О. А. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / під ред. В. Ф. Антипенка. Київ : НАУ, 2018. Т. 2. 348 с.

4. Антонович М. М. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 384 с.

5. Анцелевич Г. О. Покрещук О. О. Міжнародне право: підручник / Українська академія зовнішньої торгівлі. Київ : Алерта; 2013. 409 с.

6. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

7. Батрименко В. І. Міжнародне право: навчальний посібник. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2012. 323 с.

8. Буткевич О. В. Історія міжнародного права : підручник. Київ : Ліра-Ка, 2018. 408 с.

9. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.

10. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 676 с.

11. Георгіца А. З, Чикурлій С. О. Міжнародне публічне право : навчально-методичний посібник. / Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2012. 175 с.

14. Дмитрієв А. І., Муравйов В. І. Міжнародне публічне право : навчальний посібник / під ред. Ю. С. Шемшученко, Л. В. Губерський; Міністерство освіти і науки України, Київський університет права, Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Інститут міжнародних відносин. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 638 с.
- 17.Копійка В. В., Скороход Ю. С., Матвієнко В. М. Міжнародні організації: підручник / під ред. В. В. Копійки. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ВПЦ Київський університет, 2015. 783 с.
- 19.Короткий Т. Р., Чайковський Ю. В. Міжнародне публічне право : начально-методичний посібник. Одеса : Фенікс, 2019. 168 с.
- 21.Кучик О. С., Суховолець І. Р., Сельмах А. Б., Литвин Г., Тюшка А. Міжнародні організації : навчальний посібник / під заг. ред. О. С. Кучика . 2-ге вид., перероб. і доп., Київ : Знання, 2017. 749 с.
- 22.Макаренко Є. А. Міжнародна інформаційна безпека: теорія і практика : підручник. Київ : Центр вільної преси, 2016. 417 с.
- 23.Малиновська Т. М., Шорохова Г. М. Міжнародні стандарти щодо захисту прав і свобод людини у діяльності Національної поліції : науково-методичні рекомендації. Харків : ХНУВС, 2016. 70 с.
- 24.Мацко А. С. Міжнародне право : навчальний посібник. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : МАУП, 2015. 232 с.
- 26.Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.
- 27.Мицик В. В., Буроменський М. В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під. ред. В. В. Мицика. Харків : Право. Т. 2. Основні галузі. 2018. 624 с.
- 29.Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право : словник-довідник / під заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.
- 31.Репецький В. М., Лисик В. М. Міжнародне гуманітарне право : підручник. Київ : Знання, 2017. 467 с.
- 32.Репецький В. М., Лисик В. М., Микієвич М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під ред. В. М. Репецького. 2-ге вид., стер. Київ : Знання, 2012. 437 с.
- 33.Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.
- 34.Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Тітов Є. Б., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини : посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / під ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 292 с.
- 35.Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.
- 37.Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право : підручник. Київ : Знання, 2012. 631 с.

38. Фролова Л. О., Блажівський Є. М., Козьяков І. М. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження : науково-практичний посібник. Київ : Алерта, 2013. 348 с.

Додаткова:

1. Адрейченко С. С., Зелінська Н. А., Дрьоміна-Волок Н. В., Коваль Д. О. Теорія та практика міжнародного кримінального права. Одеса : Фенікс, 2017. 582 с.

2. Акуленко В. І., Андреасян Г. А., Білорицький Г. О. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України : монографія / під ред. В. Н. Денисова. Київ : Юстиніан, 2016. 672 с.

3. Войціховський А. В. Діяльність Європейського Союзу щодо протидії торгівлі людьми. *Право і безпека*. Випуск № 2 (61). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2016. С. 18-24.

4. Войціховський А. В. Діяльність Ради Європи щодо протидії торгівлі людьми. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. Випуск 2 (73). Харків: Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. С. 45-54.

5. Войціховський А. В. Забезпечення безпеки інформаційного простору як напрям правоохоронної діяльності ООН. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць*. № 2 (76). Дніпропетровськ: Видавництво Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 2015. С. 76-85.

6. Войціховський А. В. Кібербезпека як важлива складова системи захисту національної безпеки європейських країн. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 53. С. 26-37. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2018/07/voytysikhovskyy_53.pdf (дата звернення: 15.07.2019).

7. Войціховський А. В. Кібербезпека як напрям євроатлантичної інтеграції України. *Право і безпека у контексті європейської та євроатлантичної інтеграції: збірник статей та тез наукових повідомлень за матеріалами дискусійної панелі II Харківського міжнародного юридичного форуму, м. Харків, 28 вересня 2018 р. / редкол.: Ю. Г. Барабаш, Т. М. Анакіна, Д. В. Аббакумова*. Харків : Право, 2018. С. 4248.

8. Войціховський А. В. Міжнародне співробітництво у боротьбі з торгівлею людьми. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право*. № 1077. 2013. С. 148-152.

9. Войціховський А. В. Особливості договірно-правового регулювання співробітництва держав у сфері протидії злочинності на двосторонньому рівні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. Випуск 2 (77). Харків : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ. 2017. С. 56-63.

10. Войціховський А. В. Тенденції створення регіональних міжнародних правоохоронних організацій у сучасних умовах. *Науковий Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Випуск 28. Том 3. Ужгород : Вид-во Ужгородського національного університету внутрішніх справ, 2014. С. 166-170.

11. Гулієв А. Д. Право зовнішніх зносин : підручник. Київ : НАУ, 2012. 488 с.
12. Грачевська Т. О. Міжнародні неурядові організації та їх внесок у проблему подолання бідності / Т. О. Грачевська // Грани. - 2014. - № 5. - С. 162-166.
13. Грачевська Т. О. Міжнародні неурядові організації та їх внесок у проблему подолання бідності / Т. О. Грачевська // Грани. - 2014. - № 5. - С. 162-166.
14. Діяльність Міжнародної організації праці [Текст] : навч. посіб. / [Ю. Д. Древаль та ін.; за заг. ред. Ю. Д. Древаля] ; Нац. ун-т цивіл. захисту України. - Харків : ХНАДУ, 2015. - 184 с.
15. Жекало Г. І. Міжнародні організації у політичних протиріччях та конфліктах сучасної України: концепція досліджень / Г. І. Жекало // Гілея: науковий вісник. - 2014. - Вип. 86. - С. 330-334.
16. Задорожній О. В., Поєдинок О. Р. Від теорії міжнародного до практики захисту прав людини : монографія. Київ : Фенікс, 2018. 718 с.
17. Зубарева А.Є. Міжнародно-правовий статус Комітету ООН з прав людини [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Зубарева Антоніна Євгенівна ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - Одеса, 2015. - 20 с.
18. Касьянова М. М. Міжнародні організації з захисту прав мігрантів / М. М. Касьянова // Гілея: науковий вісник. - 2015. - Вип. 102. - С. 432-437.
19. Коваленко С.О. Кодифікація інституту відповідальності міжнародних організацій у міжнародному праві [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Коваленко Сергій Олександрович ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ, 2015. - 18 с.
20. Короткий Т. Р., Гнатовський М. М. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права : довідник. Київ : Фенікс, 2017. 40 с.
21. Кучик О.С. Україна в міжнародних організаціях [Текст] : підручник / О. С. Кучик ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. - 411 с.
22. Пазюк А. В. Міжнародне інформаційне право : теорія і практика. Монографія / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин. Дніпропетровськ : Середняк Т. К., 2015. 447 с.
23. Солоненко О. М. Міжнародна кримінальна юстиція: етапи становлення та розвитку. Київ : Ліра-К, 2017. 360 с.
24. Тарасов О. В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії: монографія. Харків : Право, 2014. 512 с.
25. Удалова Л. Д., Письменний Д. П., Омельченко О. Є., Савицький Д. О., Рожнова В. В., Форостяний А. В. Міжнародна правова допомога у кримінальному провадженні. Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 240 с.
26. The Legal Mechanisms of Ensuring Regional Cooperation in Combatting Crime Within the Framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine / A. Voitsikhovskiy, O. Bakumov, O. Ustymenko, M. Marchuk. *The Central European Journal of International and Security Studies (CEJISS)*. 2019. Volume 13. Issue 1. p. 138-160.

27. Borko A., Nehodchenko V., Volobuieva O., Kharaberiush I., Lohvynenko Ye. Fighting against cybercrime: problems and prospects in Ukraine and the world. Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues. 2019. Vol. 22, Special Issue 2. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Fighting-against-cybercrime-problems-and-prospects-in-Ukraine-and-the-world-1544-0044-22-SI-2-352.pdf>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. www.un.org/ru/ - офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй;
2. www.icj-cij.org/homepage/ru/ - офіційний сайт Міжнародного суду Організації Об'єднаних Націй;
3. <https://www.coe.int/uk/web/compass/council-of-europe> - офіційний сайт Ради Європи;
4. https://europa.eu/european-union/index_en - офіційний сайт Європейського Союзу;
5. <https://www.osce.org/ru/> - офіційний сайт ОБСЄ;
6. <https://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm> - офіційний сайт НАТО;
7. <https://www.wto.org/> - офіційний сайт Світової організації торгівлі;
8. <https://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home> - офіційний сайт Європейського суду з прав людини;
9. <https://www.icc-cpi.int/about> - офіційний сайт Міжнародного кримінального суду;
10. www.interpol.int/ - офіційний сайт Міжнародної організації кримінальної поліції;
11. <https://www.europol.europa.eu/> - офіційний сайт Європейської поліцейської агенції (Європол).